

Avskrift.

ACC. N:R. M 6449:1-7

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda.
Socken: Vislanda Berättat av: min mor
Uppteckningsår: 1940 Född år 1835 i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Avskrift.

Vättern.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 6442:1

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av: min mor
Uppteckningsår: 1940 Född år 1835 i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vättern.

Vättern (*v l a n*) eller vättar, som även kallades jordvättar, troddes vara en sorts små levande väsen som bodde i jorden och i stenar. De sades likna en människa men voro så små till växten, att om de åto upp mer än ett halft ägg, så sprucko de. Vättern sades vara klädd i en grå tröja och röd lua (mössa.)

Vättern sades vara mycke renlig av sig. En människa borde därför ej förarga vättarn med att kasta sitt vatten eller ha sin afföring där vättern bodde, eljest kunde vättern förgöra personen ifråga så denne blev sjuk.

Mot vätterns förgörelse troddes människans spott (saliv) vara ett utmärkt medel. Och som ingen människa viss-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

6448:2

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av: min mor
Uppteckningsår: 1940 Född år 1835 i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

te var vättern bodde, ty han troddes ha sin bostad överallt i jorden, skulle man därför alltid först spotta på jorden tre gånger där man gjorde sina naturbehov, så fick vättern ingen makt att förgöra personen i fråga. Därför var det förr i tiden ett allmänt bruk att först spotta tre gånger där de lade sig eller satte sig på marken eller på en sten, och innan de slog ut vatten på jorden eller kastade sopa, sot eller annan orenlighet, och där de satte en kittel, en korg, en kruka, en vattenså e.d. och där de bunde en häst, en ko eller ett annat djur.

Likaså skulle de ej skölja ut inälvorna efter ett slakt varesig på marken eller i rinnande vatten utan att först spotta tre gånger på marken eller i vattnet. Och innan de började klappa byk och skölja kläder i rinnande vatten

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 6442:3

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av: min mor
Uppteckningsår: 1940 Född år 1835 i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

eller i en öppen sjö, skulle de först spotta tre gånger och
likaså skulle de först spotta där de satte klapptavlan och
tvättbaljan.

Och innan de slog ut kokhett vatten, varm lut,
varm saltlake e.d., eller satte ett glödhet kärl på jorden,
skulle de först spotta tre gånger och säga: "Flytten Er!
Här kommer varmt." Den som försummade detta, troddes bli
svårt sjuk.

Alla uttömningar efter en barnsängskvinna samt
det nyfödda barnets första "löjevann" fick ej slås ut på
jorden under "hålan himmel" eljest kunde vättern förgöra
både kvinnan och barnet så de blevo sjuka för hela sitt
liv.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 6442:4

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av: min mor
Uppteckningsår: 1940 Född år 1835 i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

m Och för att vättern ej skulle kunna förgöra barnet, skulle det insys i barnets svepning en bit av ett "vättaljus."

För att ej "oroa vättern" vid julhelgen, skulle de ej kasta ut sitt "löjevann" eller sitt "tvättevann" varken på julaftonen eller på juldagen.

På sina ställe stöptes ett särskilt ljus till vättern, som sattes ut på julaftonskväll, där vättern troddes ha sin bostad, för att de skulle "stå väl hos vättern" och för att vättern ej skulle göra dem någon skada.

Det troddes förr i tiden, att då vättar hade fest, satte de ett litet ljus ovanpå jorden och sedan dansade de i ring omkring ljuset. Bitar av sådana vättaljus (*vättaljus*) sades ha hittats i jorden förr i tiden när de ärjde eller

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

6442:5

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
 Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
 Socken: Vislanda Berättat av: min mor.
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1835. i

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

grävde i jorden. Dessa ljus voro askgrå till färgen och syntes bestå av någon sorts ler eller krita. De voro omkring två tum långa och ungefär så tjocka som en treårig barnunges lillfinger. I genom ljuset gick ett litet hål, däri det kunde sättas en veke så tjock som ett venstrå.

Då eldskenet från brasan eller skenet från ett tänt ljus lyste på något föremål inne i bostaden, som återkastade skenet, troddes det, att det var "bovättern som hade tänt." De sade då: "Bovättän brännä ljus." Av reflexen drogo de fordom den slutsatsen, att vättern bodde osynlig inne i boningshuset, varav uppkom benämningen "bovättern."

Då "toet" (håret) på ett fäkreatur gick av på huden i plattavis, särskilt på djurets rygg eller på "rompetangen", troddes det, att "vättern åt av djuret," och fick

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 6442:6

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av: min mor
Uppteckningsår: 1940 Född år 1835 i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vättern ostörd fortsätta därmed, åt han hål på huden, Som botemedel häremot användes följande: Ett hål borrades i väggen inne i fähuset eller i en båsbalk, och däri insattes en liten bit av ett "vättaljus", varefter hålet tilltäppades med en plugg av "flygrönn." Sedan detta var gjort, troddes vättern ej ha makt att äta av djuren ej heller på annat sätt skada eller förgöra dem.

Om en person blivit sjuk eller förgjord av vättern, därför att han på ett eller annat sätt förorenat där vättern bodde, skulle vättern blickas genom ett offer, så han återtog förgörelsen. Detta tillgick så: Personen ifråga skulle tigande och fastande en torsdagsmorgon innan solen gick upp gå till samma ställe, där han hade förargat vättern,

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 6442:7

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av: min mor
Uppteckningsår: 1940 Född år 1835 i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och offra på marken antingen en slump söt mjölk, eller öl,
eller en silverslant, eller tre tuggor fint bröd, och sam-
tidigt som han gjorde detta skulle han bedja vättern om för-
låtelse.

Upptecknat av Blenda Andersson

Skörda, Vislanda.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 6448:1-7

Landskap: Lanslandet Upptecknat av: Blåda, Andersson
Härad: Upps Adress: Sköda, Vilsanda
Socken: Vilsanda Berättat av: min mor
Uppteckningsår: 1940 Född år 1835 i

Original
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vättern

Vättern

Vättern är ett stort vatten, som även består jordvattnet, frösida vara en sorts små levande väsen som bodde i jorden och i stenen. De såg ut liksom människor men var så små att vi nästan, att man de äro upp mer än ett halvt ägg, så spänkta de. Vättern såg ut som ett stort grön blått och röd lila mossa.

Vättern såg ut som mycket små och sig. En människa borde därför ha förtiga vättern med att kalla det vättern

ACC. N:R. M. 6442:2

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

M. 6442:2
Vättern

var ha sin afföring der vättern bodde,
ejst kunde vättern förgöra personen
ifråga så denne blev sjuk.

Med vätterns förgöring fröddas män
niskens spro (salar) vara et utmärkt
medel. Och som ingen märkbar växt
var vättern bodde, ty han fröddas ha
sin boled överant i jorden, skulle man
derför alltid föret spotta på jorden.
En gångar der man gjorde sina
naturbruk, så fick vättern ingen med
att förgöra personen i fråga. Derfor
var det fört i tiden et allmänt bruk et
fört spotta En gångar där de lade sig

ACC. NR. M. 6442: 3

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

3
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vättern

Man sätter sig på marken eller på en
sten, och innan de slag ut vatten
på jorden eller kända djur, så
man annan orolighet, och där de sitta in
bitar, en korg, en kupa, en vattenkanna, etc.
och där de bunda in kast, in på en ut
annat djur.

Libare skulle de i skåpa ut inelvarna
efter ett slag vassig på marken eller i
rikaner vatten uter ut fört spara för
gångar på marken eller i vatten. Och innan
de började klappa bytt och skåpa kända
i rikande vatten eller i en "öppna sig",
skulle de fört spara för gångar och

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6442:4

4

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vattnen

likaså skulle de fört spöet där de såg
slappstamman och träskbjörnen.

Om imman de slog ut kokhet vattnen,
varon het, varon kallade ind., eller så
de glöddet här på jorden, skulle de
fört spöet för gånge och säga: "Flyttan
Er! Här kommer varmet." Den som för-
summade detta, fröddes bli svårt sjuk.

Sua utlömmingen efter en barnsängs-
färd samt det nyfödda barnets förde
"ljövann" fuk. y. Här ut på jorden
undar "helen linneval" djast kunde
vattnen förgöra både kumman och barnet
så de bliva sjukas för hela sitt liv.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6444:4

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Yttern

Och för att vattarna ej skulle kunna förgöra
barnet, skulle det inrymra i barnets sovsäng
inlagt en "vattaljus".

För att ej "vara vattarna" vid julbidagen,
skulle de ej bestå ut sitt "ljusvann"
utan sitt "kvattvann" varken på jul-
aftonen utan på juldagen.

På sina stämman sköptes ut särskilt fyra
till vattarna, som sattes ut på julaftons-
kvällen, där vattarna trodde ha sin
bostad, för att de skulle "sta" och ha
vattarna" och för att vattarna ej skulle göra
dessa några skada.

Det troddes för i tiden, att de

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6448: 5

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6
Vättern

Vättern hade frut, samt de ett litet ljus
ovanpå jordens och sedan darrade de i
ring omkring ginst. Bitar av sådana
vattaljus (v. l. I a gus) sådes ha hittats
i jorden för i tiden när de är de
en grävde i jorden. Dessa ljus
voro askgrå. En färgen och upträdde
bitar av någon sorts de som bitar.
De voro omkring två. Enn länge och
ungefär så tjock som en vanlig barn-
ungas luffingon. I genom ljuset gick ett
litet hål, där det kunde sättas en vika
så tjock som ett vinstä.

De verkar för brasa eller skenet

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M. 6442:6

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vättern

från ett tänd ljus lyfte på något förmål
innan i bostaden, som återkallade skenet,
troddes det, att det var "Bovättern som
kallt tänd." De sade då: "Bovättern bränna
ljus." Av reflexen drog de fordons den
slutligen, att vättern bodde otyglig
innan i bostadsrummet, varav uppkom
benämningen "Bovättern."

De "kort" (kört) på ett fabriksverk
av på huden i plastvis, särskilt på
djurats ryggar var på "kompletteringen."
Troddes det, att vättern åt av djurats,
och fick vättern ostörd förstås dömd,
att ha kall på huden, som bostadsrummet

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M.6442:7

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vättern

Kärsmat användes följande: Ett hal
brödat i väggen inne i fästet under
en bäck, och där insattes en liten bit
av ett "vattaljus", varpå hälet fästades
med en pitug av "flugsvinn". Sedan detta
var gjort föddes vättern i ha med
att äta av djuren i ha på annat
sätt skada var förgöra dem.

Om en person blivit sjuk var
förgjord av vättern, därför att han
på ett annat sätt förorsakat
den vättern bedda skulle vättern bli
genom ett offer så han återtog
förgöraren. Det följde så!

ACC. N:R. M. 6442: 8

9

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

Personen ifråga skulle tillhöra och
fastän den i torsdagsmorgon var
solen gick upp på den samma
stäm, så har hade följande vatten,
och offer på marken antingen en
slump så mycket, var öl, var
en silvanelan, var tre tuggor
fint bröd, och samtidigt som han
gjorde detta skulle han bedja vatten
om förlåtelse.

Vättern

Upptecknat av

Blanda Andersson

Sköda, Vidundag